

Erasmus+

KA220-SCH - Cooperation partnerships in school education

Promoting the development of teachers' and students' metacognitive and theory of mind skills (PRO-ME-ToM), [Προώθηση της ανάπτυξης μεταγνωστικών δεξιοτήτων και δεξιοτήτων θεωρίας του νου σε εκπαιδευτικούς και μαθητές/τριες]

Διδασκαλία Στρατηγικών

Παναγιώτα Μεταλλίδου

Τμήμα Ψυχολογίας, ΑΠΘ

pmetall@psy.auth.gr

Στρατηγικές

Οι στρατηγικές συνιστούν **οργανωμένα σχέδια δράσης** από την πλευρά των παιδιών για την επίτευξη ενός μαθησιακού στόχου.

Διευκολύνουν την **κατάκτηση ενός μαθησιακού στόχου**, τη **βαθύτερη κατανόηση** του υλικού, και τη **μεταφορά των νέων γνώσεων και δεξιοτήτων** σε άλλα μαθησιακά περιβάλλοντα.

Γνωστικές ----- Μεταγνωστικές

Γνωστικές στρατηγικές μάθησης

Βοηθούν το παιδί να **κωδικοποιήσει** το υλικό αποτελεσματικότερα, να το **κατανοήσει** σε βάθος, να το **συγκρατήσει** για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα στη μακρόχρονη μνήμη του και να το **ανακαλέσει** με λιγότερη σπατάλη νοητικής ενέργειας.

- ❑ **Στρατηγικές επιφανείας:** περιλαμβάνουν την επανάληψη του προς μάθηση υλικού σε λεκτικό επίπεδο και, ενίοτε, την παθητική υπογράμμιση ενός κειμένου.
 - ❑ **Στρατηγικές βάθους.**
-

Γνωστικές στρατηγικές μάθησης

Στρατηγικές βάθους

- ❖ **Στρατηγικές οργάνωσης:** αφορούν την ομαδοποίηση ή τη μετατροπή των πληροφοριών που δίνονται σε άλλη μορφή, πιο κατανοητή.

Παραδείγματα

- επιλογή της κύριας ιδέας από το κείμενο ή το υλικό
- σχεδίαση ενός χάρτη με τις κύριες ιδέες
- ομαδοποίηση των όμοιων στοιχείων
- εντοπισμός σχέσεων αιτίας και αποτελέσματος
- εύρεση του νήματος που συνδέει τα επιμέρους κεφάλαια ενός βιβλίου ή ενός μαθήματος

Στόχος: η βαθύτερη επεξεργασία του υλικού έτσι ώστε να μην είναι παθητική η συγκράτηση.

Γνωστικές στρατηγικές μάθησης

Στρατηγικές βάθους

- ❖ **Στρατηγικές επεξεργασίας:** αφορούν τη χρήση συμβολικών μέσων, λεκτικών ή εικονικών, ώστε να γίνει πιο καθαρό το νόημα του προς μάθηση υλικού.

Το παιδί δημιουργεί μια **εννοιολογική** συνήθως **σχέση** μεταξύ δύο ή περισσότερων αρχικά ασύνδετων ερεθισμών.

Παραδείγματα

- παράφραση ή περίληψη του υλικού
- δημιουργία αναλογιών
- δημιουργία νοερών εικόνων
- δημιουργία ερωτήσεων και η απάντησή τους.

Στόχος: η σύνδεση της νέας γνώσης με την υπάρχουσα.

Οι γνωστικές στρατηγικές διδάσκονται;

Προϋπόθεση: η κατανόηση της φύσης της γνώσης και των περιορισμών της σκέψης των παιδιών

❑ Επανάληψη

Είναι κατάλληλη μόνο όταν το έργο είναι απλό και απαιτεί μηχανική μάθηση.

❑ Οργάνωση

Έργο των εκπαιδευτικών να υποδείξουν το κατάλληλο κριτήριο ταξινόμησης των πληροφοριών.

❑ Επεξεργασία

Έργο των εκπαιδευτικών να υποδεικνύουν τις σχέσεις μεταξύ φαινομενικά άσχετων πληροφοριών ή να καλλιεργούν τις συγκρίσεις.

Μεταγνωστικές ή στρατηγικές αυτο-ρύθμισης

- ❑ **Στρατηγικές σχεδιασμού:** προσδιορισμός του στόχου της μάθησης και ανάλυση των χαρακτηριστικών του έργου ή του υλικού.
 - Ποια είναι η φύση του έργου-υλικού (τι είδους έργο-υλικό είναι; Μου θυμίζει κάποιο άλλο πρόβλημα;;; Τι γνωρίζω γι' αυτό το θέμα;;;)
 - **Ποιος είναι ο στόχος μου** (τι πρέπει να μάθω ή να κάνω;)
 - Τι είδους πληροφορίες και ποιες στρατηγικές χρειάζομαι;
 - Πόσο χρόνο και πόση βοήθεια θα χρειαστώ (είναι εύκολο ή δύσκολο);
-

Μεταγνωστικές ή στρατηγικές αυτο-ρύθμισης

- ❑ **Στρατηγικές παρακολούθησης-ελέγχου:** ενεργοποίηση του εαυτού ως προς πιθανές διακοπές στην κατανόηση.
 - Έχω μια ξεκάθαρη αντίληψη του τι κάνω; (καταλαβαίνω τι κάνω; Καταλαβαίνω το νόημα αυτών που διαβάζω;;;)
 - Είναι σαφές το έργο-υλικό ή οι οδηγίες;
 - **Φτάνω το στόχο** ή τους στόχους που έχω θέσει σε σχέση με το έργο ή που μου έχουν θέσει;
 - **Χρειάζεται να κάνω αλλαγές** στον τρόπο που δουλεύω ή διαβάζω;
-

Μεταγνωστικές ή στρατηγικές αυτο-ρύθμισης

- **Στρατηγικές ρύθμισης (της στρατηγικής δράσης, των κινήτρων και του θυμικού):** π.χ., εφαρμογή στρατηγικών διόρθωσης της πορείας ή των γνωστικών στρατηγικών που έχουν εφαρμοστεί, όπου και όταν αυτό είναι αναγκαίο.
 - Μήπως πρέπει να το ξαναδιαβάσω;;;
 - Μήπως να χωρίσω το πρόβλημα σε μικρότερα προβλήματα και να ολοκληρώνω το καθένα από αυτά;;;
 - Μήπως πρέπει να αναζητήσω βοήθεια;;;
 - Μήπως πρέπει να ηρεμήσω και να προσπαθήσω να το σκεφτώ κάπως αλλιώς;;;
-

Μεταγνωστικές ή στρατηγικές αυτο-ρύθμισης

- ❑ **Στρατηγικές αξιολόγησης** του αποτελέσματος σε σχέση με τον αρχικό στόχο.
 - Πέτυχα ή ολοκλήρωσα τον στόχο;
 - Μήπως να κάνω κάποιες **ερωτήσεις στον εαυτό μου** για να δω αν θυμάμαι τις σημαντικές πληροφορίες;
 - Είναι λογικό το αποτέλεσμα που βρήκα στο πρόβλημα;;;
 - Ποιες ενέργειές μου είχαν καλό αποτέλεσμα; (**τι πήγε καλά;**)
 - **Τι δεν πήγε καλά** (πού δυσκολεύτηκα και γιατί);;;
 - Μήπως πρέπει να δουλέψω διαφορετικά την άλλη φορά για να τα πάω καλύτερα; **Τι μπορώ να βελτιώσω**;;;
 - **Τι νέο έμαθα** από αυτό το πρόβλημα ή το μάθημα;;;
-

Προϋποθέσεις αποτελεσματικής εφαρμογής των στρατηγικών

- ❖ Οι μαθητές/τριες χρειάζονται και τα 3 είδη μεταγνωστικής γνώσης:
 - **Δηλωτική** γνώση (*Γνωρίζω ότι έχω στη διάθεσή μου στρατηγικές*) (*declarative knowledge*)
 - **Διαδικαστική** γνώση (*Γνωρίζω πώς να εφαρμόζω μια στρατηγική*) (*procedural knowledge*)
 - **Γνώση των συνθηκών** (*Γνωρίζω γιατί και πότε πρέπει να εφαρμόζω κάθε στρατηγική*). (*conditional knowledge*)

 - ❖ Οι μαθητές/τριες χρειάζονται **κίνητρα** για να εφαρμόζουν αυτές τις στρατηγικές με συνέπεια και ευελιξία ακόμη και όταν παρουσιάζονται εμπόδια.
-

Παραδείγματα διδασκαλίας στρατηγικών (για αναλυτική παρουσίαση βλ. Schraw, 1998)

- ❖ **Γνώση Δηλωτική:** Γρήγορη ανάγνωση, επανάληψη.
 - ❖ **Γνώση Διαδικαστική (πώς;):** Ψάχνω για τίτλους, επικεφαλίδες, λέξεις με έμφαση, περιλήψεις.
 - ❖ **Γνώση των Συνθηκών (πότε;):** Πριν από την ανάγνωση ενός εκτεταμένου Κειμένου.
 - ❖ **Γνώση των Συνθηκών (γιατί;):** Δίνει τη δυνατότητα μιας συνολικής άποψης για το θέμα και μας βοηθά να διατηρήσουμε την προσοχή μας
-

Παραδείγματα διδασκαλίας στρατηγικών

- ❖ **Γνώση Δηλωτική:** Ελάττωση της ταχύτητας ανάγνωσης ή επεξεργασίας του υλικού.
 - ❖ **Γνώση Διαδικαστική (πώς;):** Σταματώ να διαβάζω ή να ασχολούμαι και σκέφτομαι πάνω στην πληροφορία.
 - ❖ **Γνώση των Συνθηκών (πότε;):** Όταν η πληροφορία φαίνεται πολύ σημαντική ή όταν κάτι με δυσκολεύει.
 - ❖ **Γνώση των Συνθηκών (γιατί;):** Μεγιστοποιεί την εστίαση της προσοχής μας και επιτρέπει, όταν χρειάζεται την εφαρμογή άλλων στρατηγικών ελέγχου της δράσης.
-

Παραδείγματα διδασκαλίας στρατηγικών

- ❖ **Γνώση Δηλωτική:** Ενεργοποίηση της προηγούμενης γνώσης
 - ❖ **Γνώση Διαδικαστική (πώς;):** Σταματώ και σκέφτομαι τι γνωρίζω ήδη για αυτό το θέμα και τι δεν γνωρίζω.
 - ❖ **Γνώση των Συνθηκών (πότε;):** Πριν από την ανάγνωση κυρίως ενός μη οικείου θέματος.
 - ❖ **Γνώση των Συνθηκών (γιατί;):** Μαθαίνουμε πιο εύκολα και θυμόμαστε για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα τις νέες πληροφορίες.
-

Παραδείγματα διδασκαλίας στρατηγικών

- ❖ **Γνώση Δηλωτική:** Στρατηγική διαγραμμάτων.
 - ❖ **Γνώση Διαδικαστική (πώς;):** Αναγνωρίζω τις κύριες ιδέες, τις συνδέω μεταξύ τους, βάζω κάτω από τις κύριες ιδέες άλλες δευτερεύουσες που τις υποστηρίζουν, συνδέω όλες τις πληροφορίες που μου δίνονται.
 - ❖ **Γνώση των Συνθηκών (πότε;):** Όταν υπάρχουν πολλές πληροφορίες οι οποίες φαίνονται ασύνδετες.
 - ❖ **Γνώση των Συνθηκών (γιατί;):** Βοηθά στην αναγνώριση των κύριων ιδεών και στην οργάνωσή τους σε κατηγορίες. Μειώνει το μνημονικό φόρτο.
-

Προϋποθέσεις αποτελεσματικής διδασκαλίας των στρατηγικών

- ❖ **Ανάλυση της χρησιμότητας** της στρατηγικής (πότε, σε ποιες κατηγορίες προβλημάτων και γιατί),
 - ❖ **Επανατροφοδότηση** στους μαθητές, όταν εφαρμόζουν τη στρατηγική.
(απόδοση του αποτελέσματος στην εφαρμογή της)
 - ❖ **Δυνατότητες για εξάσκηση** πάνω στην εφαρμογή της με στόχο της αυτοματοποίηση.
(επιλογή έργων υποστηρικτών της στρατηγικής)
-